

Q. D. B. V.

NVMINE DIVINO ASPIRANTE
ATQVE
MAGNIFICI ET AMPLISSIMI
SENATVS THORUNENSIS
AVCTORITATE

AD
SOLENNEM INAUGVRATIONIS
ACTVM

IN QVO
VIRO
CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO,
DOMINO

M. IOANNI
ARNDIO,

GEDANENSI,
PROFESSORIS PVBLICI MVNVS
IN GYMNASIO THORVNENSI

D. XXIII. APRIL. A. clb Is ccXVI
MORE ET RITV SOLITO
HORA IX. CONFERETVR,

ATQVE
AD AVDIENDAS BENEVOLE ORATIONES
MV SARVM PATRONOS, FAVTORES
LITERARVMQVE AESTIMATORES

EA, QVA DECET, REVERENTIA, CVLTV
ET HVMANITATE
INVITANT,

STVDIOSAM VERO IVENTVTEM
PERAMANTER
CONVOCANT

GYMNASII RECTOR ET PROFESSORES.

THORVNII, Impressit Ioh. Nicolai, NOBIL. SENAT. & GYMNASII Typographus

Inter tam vehementes temporum vicissitudines, & rerum humanarum ludibria, si, quid consilii a gubernantibus rempublicam capi debeat, cum multis deliberandum esset, ut civitati dignitas pariat, denuo & salus, varia sine dubio & inter se maxime diversa sentientium animadverteremus argumenta. Neque etiam aliud quid certius expectari potest, in tanta ingeniorum varietate & multiplici dispersarum utilitarum discrepantia & ratione. Bello armisque, uti ille apud Xenophontem, contendendum esse sviderent non pauci, velut unico propagandae magnitudinis medio, pacisque laudes commendanti Hannibali resisterent satis multi Liviani Scipiones, pro continuatione belli propugnaturi. Obtemperare enim hoc modo videntur tempori, quo nihil non militum industria & virtute effici putat orbis, quorum etiam non tam bonitati & innocentiae, si coalesceret ubique pax, ascribendum veniret, quam uni gratiae Divinae. Verum enim vero cum urbis speciatim Romanae, ne alias recentiores commemoremus, tot pacis bellique exempla, admirabilemque fortunae conditionem ob oculos ponamus, dubium sane est, cuiusnam fructu ad tantam gloriae magnitudinem pervenisse censenda sit? Quod si ex Grotii, summi Viri, sententia omne bellum propter pacem geratur, huius omnino studiis vindicandum est, ut acquiritae bello provinciae imperique Maiestas feliciter conservetur. Tot loquuntur nummi & arcus, veteris gloriae & boni ominis documenta, quae principum indicant studia pacis, cuius beneficio famam suam putabant aeternam fore. Sane non aliter belli cupidi armis nobis videntur mederi reipublicae laboranti, atque illi, qui quotidiana confectione vulnus dilaniant, urunt, prohibentque ipsa curatione, ne superstites in corpore vires eidem inservire possint sanando. Ecquod etiam aliud est belli lucrum, quam regionis miserae tristissima facies, spatium quoddam depopulorum locorum, exhaustae civitates sumtuque & iacturis ad vastitatem reductae. Aliorum forte esset non imprudens consilium matura deliberatio & opportuna de auxiliis & amicitiae foedere cum proximis & potentioribus Principibus ineundo. Vel etiam de copiosa negotiatione restituenda essent solliciti alii & facultatibus civium augendis, optimo velut rei bene gerendae nervo. Neque pugnaret illud plane cum prudentiae regulis, quandoquidem nemo esset, quin moveretur gravissimo Tullii testimonio, reipublicae fulcra duo esse, opinantis: Mercaturam & Literaturam. Quid quod absurdissimus foret, qui diffiteri ausit, opum affluentiam ac rerum telluris beneficio productarum multitudinem, denique & commercia laudis dignitatisque reipublicae conciliandae materiam amplissimam esse. At vero fingatur ingens Imperii gloria, bello parta metuque armorum custodienda: sit amicorum auxiliorumque numerus magnus: adsint milites, quorum robore vindicetur utilitas: exstruantur arces & muri hostium furoribus obiecti: abundet regio omni copia, diffluantque opibus cives: nobis hic occurrit sapientissimi Socratis interrogati, quatenam civitas esset firmissima, responsum: quae bonos cives alit. Haud vero scimus, an firmitiori instrumento haec bonitatis, quae in civibus requiritur, laus, fulciri possit, quam proba & sapienti institutione. Hac enim una rudes & imperiti animi ad virtutis amorem accenduntur, sensumque pietatis & religionis accipiunt, ut honestis legibus assueti cultum & bonitatem in civili societate ostendant. Solidae illud felicitatis est fundamentum & praesidio nititur minime fallaci. Tanto, ne pereat, commodo reipublicae auxilium ferunt Doctores in scholis doctrina & prudentia valentes, quorum ideo maxime necessaria est communi sapientum consensu opera & labor ad ingeniorum culturam. Non pigebit hac de re audire Stoicum sapientem: *Non is solus reipublicae prodest, qui candidatos extrahit & tuetur reos, & de pace belloque censet: sed qui latentem exhortatur, qui in tanta bonorum praeceptorum inopia virtute instruit animos: qui ad pecuniam luxuriamque cursu ruentes prensat ac retrahit, & si nihil aliud, certe moratur, in privato publicum negotium agit. An ille plus praestet, qui inter peregrinos & cives aut urbanus praetor aduentibus assessoribus verba pronunciat, quam qui docet, quid sit iustitia, quid pietas, quid sapientia, quid fortitudo, quid mortis contemptus, quid Deorum intellectus, quantum bonum sit bona conscientia* De Tranq. I. 3.

Quo enim in iniquiora tempora incidimus, hoc magis contra malignitatem seculi

eniten

enitendum est, ut manfvetiori disciplina & honestate animi custodiantur. Illa enim neglecta aut deleta prorsus non humani generis societas, sed indomitaram beluarū est coetus ingens. Plane autē iam a nobis non dissentire existimamus **MAGNIFICOS & AMPLIS. PROCERES** huius Civitatis, quando restaurandis patriae rebus subvenire omni ratione conantur. Atq; eo confidentius id affirmamus, quod cum metu & calamitate belli omnia prostrata iacent, animis ingenuis prospiciunt de necessariis honestae vitae praesidiis & doctrina salutari. Fas est palam praedicare munificentiam, qua factum est haud ita pridem, ut vetus domicilium, a quo propter temporum iniurias exularunt quodammodo probi & honestis studiis dediti adolescentes, velut antiqui & ex testamento scripti hospites potuerint reverti. Quo de negotio hoc minus quis sinistre existimet, quo maior iam eorum est laus, qui immortale hoc pietatis suae monumentum condiderunt, ac suae perpetuae in liberalis doctrinae studia voluntatis obsidem voluerunt esse. Cuius gloriae pars maxima debetur **Thorunensium Soloni, HENRICO STROBANDO, VIRO Consulari & illustri meritorum splendore apud seram posteritatem florenti.** Is enim, primo lapide in fundamenta coniecto, negotium aeternae laudis confecit feliciter **A. M. D. XCVIII.** ac pio hoc molimine divinam gratiam ita sibi conciliare est visus, ut quinto anno post, auspicatori successu magnificentum illud opus exaedificandae curiae aggrederetur. Neque tum difficultas temporum eum deterruit aut retraxit a proposito bene merendi de publica utilitate, cum praesidiario militi de domicilio prospiceret intra urbis moenia opportuno. Quanquam tum temporis non deessent, qui, si succederet opus, pronunciarent, gulam se laqueo subiecturos. Adeo quod fieri posse aliquando non creditur, leve fit & dulce iusta cura, ac feliciter procedit Dei ope, quam quod in proclivi putabatur esse. Quicquid enim incidit calamitatum, nunquam omnem aufert bene agendi occasionem, utur conquerendi semper praebeat multam. Laetor admodum suffragio summi **ICtri, IOANNIS BRUNNEMANNI in Iure Eccles. L. II. 6.** ubi pro decimis iure solvendis contendit in Ecclesiarum Scholarumque utilitatem, iisque, quibus hoc fieri non posse in tanta temporum calamitate videtur, ita respondet: *Quaero ex te, an Christianus sis, qui haec rides. Si id affirmes, credes verbo Divino, quo largissima compensatio talis munificentiae promissa? Credes Iure Divino, Naturali & Canonico, decimas deberi? Si Politicus es, quaero, unde temporibus Constantini M. Theodosiorum, Tiberii II, Caroli M. &c. [addimus Frid. Sapientis & Augusti Septemvirum Saxoniae] tanta rerum abundantia, tanta in bello ac pace felicitas, nisi, quia in Ecclesiam & pauperes effuderunt suas opes. Deus enim nunquam se beneficiis vinci sustinebit. Si historicus es, quaero, an exemplum scias, quod, qui decimas Deo ac Ecclesiae fideliter exsolverit inde pauper factus sit. Reddas mihi rationem unde talis publica paupertas & privata regiones Europae premar, nisi, quia Ecclesiam & Scholas deseruimus, &c. Fisco solvere cogimur, quod Christo dare debuimus.* Quo pluris autem iam faciendum est maximi Viri iudicium, hoc certius medium esse intelligemus revocandi benignius fatum, quando de reducendis vitae manfvetioris praesidiis & legibus doctrinarum quotidie cogitamus. Depravatae mentis indicium esset, non laudare iam institutū praesens **MAGNIFICI MAGISTRATVS,** & ingratorū crimine coarguendi, qui gratias non agerent publice, cum in hac pietatis & bonarum artium officina recte instauranda lacertos movet nervosque contendit omnes. Applaudit universus Eruditorum coetus: subit admiratio exterōs: laudant institutum proximi: denique omnes boni optant & honestatis cupidi, ut Numinis indulgentia feliciter eveniat, fructu laetetur civitas, ac gloria tam salutaris consilii divina providentia suscepti, nunquam intermoriatur. Vetat addere alia paginae angustia, unde Timanthis pingendi artificis penicillum imitati, ampliora nunc intelligenda silentio involvamus. Is autem, quem **AMPLISS. MAGISTRATVS** admovere iam ad publicam docendi provinciam voluit, est **Vir CLARISS. & DOCTISS. Dn. M. IOANNES ARNDIVS,** honestis Parentibus in vicina Gedanensium Civitate **A. M. DC LXXXII** natus. Duro est quidem ille adolescentiae initio usus, sed omnes fortunae vices, arduumque Doctrinarum clivum Dei gratia & benignitate Patronorum adiutus feliciter superavit. Non sine summa animi delectatione saepe recordatur eorum, qui prima pietatis & artium elementa tradiderunt, Stephani scilicet Hummii & Bartholomaei Kirschii, a iuventute formanda post ad sacrum munus evocati. Huic praesertim tantum

1598

4858

Te debere fatetur gratus ac fere plus, quantum Parenti, quando quotidie ac pie in memoriam revocat lati auxilii promptitudinem, doctrinae & pietatis praecepta, innumerabilemque copiam beneficiorum. Cuius auctoritate & benevolentia confirmatus ad literarum studia animum applicuit, eademque in patrio Athenaeo imbibenda accuratius feliciter perrexit. Hic, aperto industriae campo, quotquot fuerunt ingeniorum existimatores, & ad docendum Doctores constituti, honestis vitae studiis sibi conciliavit. Quorum ductu & auctoritate in varia Eruditione insigniter profecit, ac diligenti exercitatione animum confirmavit. Grata recolitur memoria dexteritatem tum temporis in luce hominum & celebritate versatorum nunc in aeterna triumphantium vita virorum, D. S. SCHELVIGII: D. I. GLOSEMEYERI, G. GRODECKII, CH. BEHRII, a quibus religionis, sapientiae & linguarum fundamenta accepit. Neque parum se debere fatetur aliis, qui iam publicorum munerum amplitudine & sanctitate in Republ. & Ecclesia fulgent, sigillatim IO. G. a DVSSELDORFF exquisito ICTO & CONSVLI GEDAN. DAN. GRADIO ad D. Mar. Pastori, & CH. SAHMIO Doctori Theologo & Eccles. Region. qui institutione ipsum dignati sunt iuxta & patrocinio ornarunt. Nec praetereundi sunt alii duces celeberrimi & acuendis ingeniis exercitatissimi S. F. WILLENBERG. I. V. D. I. SARTORIVS & P. PATER, quorum dexteritate, consilio & Eruditione ita est excitatus, ut cum saepius disputando vires privatim periclitaretur, huius ductu quoque publice de argumentis Mathematicis disceptaret. A. M. DCC VI. patria egressus, Academiae, quae in Regio monte floret, nomen dedit, anno autem post profectus in Gryphicam Pomeranorum, ut exquisitam dicendi suavitatem summi Theologi D. I. F. MEYERI propius admiraretur. Mox eum accivit fama insigni doctrina & sanctitate morum conspicui senis D. I. FECHTII, itemque IO. NIC. QVISTORPII, D. ZACH. GRAPII interpretum S. S. in Academia Rostochiensis sub id tempus eximiorum. His in sacro religionis studio usus est Magistris, arbitrisque non semel cum verba faceret publice & doctrinas ad pietatem accommodaret. Placuit haec industria Academiae Patribus atque ita est probata, ut collatis Doctrinae liberalis insignibus, dataque potestate docendi, nostrum A. M. DCCVIII benevole ornarent. Talem sic postea se gessit, qualis diviniore aliquando coetui praefici optabat. At vero intercipiebat hanc spem inopinatus casus & vis mali, quod ipsum affligebat graviter & non leve voci, quae urgenda tamen haud raro concionanti est, inferebat damnum. Qua de causa valetudini consulturus, ad Iurisprudentiae studium mentem cogitationesque deflexit, ductu praesertim SCOEPPERI, HEINSH & HILDEBRANDI, quos insignes & celeberrimos ICTos Rostochii audivit diligenter & sectatus est. Neque ita multo post, dato opportuno itineris comite, ad externos excurrit, ac discedens Hamburgo in Frisiam Occidentalem contendit, penetravitque ad praecipua Belgii loca, Amstelodamum, Harlemum, Lugdunum, Hagas, Delphos, Roterodamum, Traiectum & alias Vrbes, literarum & commerciorum laude florentes. Reverfus Rostochium, repetit provinciam docendi, & promptam utilemque operam navavit filiis Viri generosissimi Da. de LVHE, ex illustri Domo Schulenburgensi. Sic sine ullo impedimento doctrinae & morum laude crevit pedetentim, nec vulgaria praebuit Rostochii Gedanique ingenii documenta, quorum praecipua sunt *Dispp. de Cultura Iudicii, de licita modii loci occupatione: de ministris obediendo peccantibus*, itemque *Orationes biniae, de sapientiae studio: Prog. de Astrognoſia Bibliſca: Compoſitio amicabile in controverſia inter Ch. H. Amthor ICTum Kil. & Carol. Arndium Theol. Roſtoch. Specimen de Grotio a ſuis commentatoribus immerito vapulante*. Tandem captus amore Patriae, & Patronorum fultus benignitate, Gedani per aliquot tempus vixit, ibidemque non inerti otio consumpsit tempus, sed iuventutis commode impendit omne ac disputando, docendoque industriae laudem, quam dudum acquisiverat, sustinuit praeclare. Neque nunc alium hic fore existimant PATRONI, optant omnes: sperat cum primis studiosa iuventus. Quae opere etiam studeat omnium satisfacere expectationi, Oratione auspicali exponet ostendetque: MAIORA IN REMPVBL. MERITA ESSE SAPIENTIAE QVAM POTENTIAE. Rector autem nonnulla prius praefari constituit & disserere de eo AN REIPVBLICAE EXPEDIAT LIBRORVM ET LITERATORVM COPIA, docendi aditum novo Professori patefacturus. Quod restat, Deum oramus & obtestamur, ut hanc doctrinae & pietatis officinam sua defendat gratia, ornet atque conservet, respublica tot malis & belli calamitatibus fessa, eius nutu respiret, tandemque animi, qui aestuarunt in iras & odia, divino amore deflagrent, iidemque, iniuriis & damnis antea divulsi, coalescant mansuetudine, ac mutuo pacis vinculo colligati, perpetuo teneantur. P. P. Dominica Quasimodogeniti A. M. DCCXVI.